

ODA BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ GRAFICI¹

AN ODE TO THE BOSNIAN-HERZEGOVINIAN GRAPHIC ART²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige **Bosanskohercegovačka grafika 20. stoljeća: šezdesete i sedamdesete godine 20. stoljeća u kontekstu evropskog moderniteta i postmoderniteta**, Aide Abadžić-Hodžić (Tugra, Sarajevo, 2011, str. 307).*

Summary

*The following text is a review of the book **Graphic Art of Bosnia and Herzegovina: the 1960s and the 1970s within the Context of European Modernity and Postmodernity** by Aida Abadžić-Hodžić (Sarajevo, Tugra, 2011, 307 pages).*

„Bosanskohercegovačka grafika 20. stoljeća: šezdesete i sedamdesete godine 20. stoljeća u kontekstu evropskog moderniteta i postmoderniteta“ predstavlja temeljitu studiju autorice Aide Abadžić-Hodžić o prilikama u bosanskohercegovačkoj umjetničkoj sferi akcentirajući grafiku i grafička kretanja. Studija o bosanskohercegovačkoj grafici se prezentira u odnosu na lokalnu jugoslavensku ali i svjetsku scenu i to u drugoj polovini dvadesetog stoljeća. Sveobuhvatnost promišljanja i cjelokupnost istraživanja grafike kao vizuelnog umjetničkog iskaza, kako sa aspekta

1 Tekst je prikaz knjige Aide Abadžić-Hodžić *Bosanskohercegovačka grafika 20. stoljeća: šezdesete i sedamdesete godine 20. stoljeća u kontekstu evropskog moderniteta i postmoderniteta*, Tugra, Sarajevo, 2011, str. 307.

2 *This text is a review of the book **Graphic Art of Bosnia and Herzegovina: the 1960s and the 1970s within the context of European Modernity and Postmodernity** by Aida Abadžić-Hodžić, Sarajevo, Tugra, 2011, 307 pages.*

nastanka djela tako i sa njegovog interpretiranja, doveli su do toga da je studija iskazana kroz šest kompleksno razrađenih tematskoproblemskih cjelina uključujući uvod, zaključna razmatranja, te dokumentacijski dio i priloge.

U prvom poglavlju studije autorica objašnjava i društveni kontekst, socio-politički sistem, kontekst evropske likovne kritike i filozofska strujanja, a koji su posredno ili neposredno artikulisali umjetnička nastojanja u kontekstu moderniteta i postmoderniteta jednog podneblja. Kroz drugo poglavlje – *Bosanskohercegovačka likovna umjetnost 1960. i 1970. godine u odnosu na umjetnička kretanja u tadašnjoj Jugoslaviji i evropskom likovnom kontekstu* – doc. dr. Aida Abadžić-Hodžić postavlja nešto konzervativniju bosanskohercegovačku umjetničku scenu u okvire jugoslavenske umjetnosti u kojoj djeluju društveno angažirane skupine poput Gorgone, EXAT 51, u sceni u kojoj se razvija konceptualna i programska umjetnost i sl. U istom poglavlju autorica postavlja tezu da se i u okvirima bosanskohercegovačkih prilika unutar jugoslavenske scene šezdesetih i sedamdesetih godina počinje artikulisati novo shvatanje umjetničke prakse. Ta nova umjetnička praksa i u bosanskohercegovačkim uvjetima odstupa od socrealističkih nazora. Ovaj iskorak ka evropskoj i svjetskoj sceni rezultirat će otvorenosti ka analitičkom propitivanju konstitutivnih elemenata umjetničkog djela. Artikulacija i težnja za inovativnim i eksperimentalnim jezikom umjetnosti prožimat će bosanskohercegovačke grafike sedme i osme decenije, a čije će djelovanje biti prezentirano u trećem poglavlju studije.

Ukazujući na značaj Međunarodnog grafičkog bijenala u Ljubljani, doc. dr. Aida Abadžić-Hodžić kroz četvrto odnosno peto poglavlje objašnjava elemente modernog i postmodernog izraza kod bosanskohercegovačkih grafičara. Sa osvrtom na grafička strujanja i prije druge polovine dvadesetog stoljeća u Bosni i Hercegovini, prezentirano je djelovanje bosanskohercegovačkih grafičara prve, druge i treće generacije u okviru kojih se artikulišu radovi sada već proslavljenih imena bosanskohercegovačke umjetnosti: Mersada Berbera, Memnune Vile Bogdanić, Salima Obralića, Borislava Aleksića, Radovana Kragulja, Safeta Zeca i dr.

Ljubljanska i beogradska grafička škola predstavljale su vrlo efektne centre utjecaja. Težnja ka savršenom tehničkom i formalnom izrazu, „oblikovni purizam“ ljubljanskog kruga, intimizam i težnja ka

simboličnom u grafici beogradske scene te zagrebačka serigrafaska škola koja priziva konstruktivističko naslijeđe uvjetovali su oblikovanje i bosanskohercegovačke grafike u postmodernitetu. Tako se elementi postmodernog, a koji se prezentiraju u petom poglavlju knjige, pronalaze u djelima Mersada Berbera, Dževada Hoze koji postmodernost iskazuje citiranjem i odabirom motiva koji nastaju kao umjetnikov susret sa različitim kulturama i civilizacijama, u grafikama Boška Kućanskog, Esada Mufića, Emira Dragulja, Halila Tikveša, Petra Waldegga čija je postmodernost prikazana udaljavanjem od jedinstvenog mogućeg tumačenja djela. Postmodernističko citiranje motiva prethodnika, recikliranje, improviziranje i fragmentiranje kompozicije koja uvjetuje razbijanje jedinstva djela potvrđuje stav da su i bosanskohercegovački grafičari otvoreni ka dekonstrukciji ideologije i usmjereni ka eksperimentima pri mediju u kojem djeluju.

Da je sveobuhvatnost promišljanja uistinu realizirana kroz studiju, svjedoči šesto poglavlje koje se okreće ka bosanskohercegovačkoj muzičkoj i književnoj sceni sedme i osme decenije dovodeći ih u vezu sa grafičkim nastojanjima i principima artikulacije likovne kritike.

Grafički bogato opremljena knjiga sa biografijama umjetnika, teoretskim tekstovima i formalnom, ikonografskom i ikonološkom analizom zastupljenih djela, iako naslovom fokusirana i determinirana grafičkim tendencijama na bosanskohercegovačkom izložbenom prostoru, uspijeva obuhvatiti sveprisutne umjetničke artikulacije jedne složene sintagme jugoslavenske umjetnosti. Ona ih objedinjuje i kao takve razlaže, artikulira, interpretira i definira do najsitnijih detalja umjetničkog predstavljanja i kritike. Knjiga autorice Abadžić-Hodžić, dakle, ne samo da postaje temeljita studija bosanskohercegovačke umjetnosti u okvirima jugoslavenske, evropske i svjetske scene nego služi i kao temeljni udžbenik pri izučavanju bosanskohercegovačke historije umjetnosti i umjetničke kritike u doba moderne i postmoderne. Stoga i ne iznenađuje činjenica da je studija dobila nagradu za poseban doprinos umjetnosti na 23. Međunarodnom sajmu knjige i učila u Sarajevu 2011. godine.